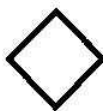


شرح شاطیہ ۱۰۰ اصول قرائت سبع



دکتر محمد رضا حاجی اسماعیلی
عضو هیئت علمی دانشگاه اصفهان

سرشناسه: حاجی اسماعیلی، محمد رضا، ۱۳۴۱-

عنوان قراردادی: حرز الأمانی و وجه التهانی. شرح

عنوان و نام پدیدآور: شرح شاطبیه در اصول قرائت سبع / محمد رضا حاجی اسماعیلی.

مشخصات نشر: تهران: سازمان دارالقرآن الکریم، نشر تلاوت، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۵۰۸ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۱۷۲-۰۱-۷

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتاب حاضر شرحی بر «حرز الأمانی و وجه التهانی» تألیف قاسم بن فیره شاطبی است.

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: شاطبی، قاسم بن فیره، ۵۳۸-۵۹۰ ق. حرز الأمانی و وجه التهانی -- نقد و تفسیر

موضوع: قرآن -- قرائت -- متون قدیمی تا قرن ۱۴

موضوع: قرآن -- مجوید -- متون قدیمی تا قرن ۱۴

موضوع: قرآن -- قرائت -- متون قدیمی تا قرن ۱۴

شناسه افزوده: شاطبی، قاسم بن فیره، ۵۳۸-۵۹۰ ق. حرز الأمانی و وجه التهانی. شرح

شناسه افزوده: سازمان دارالقرآن الکریم، نشر تلاوت

رده بندی کنگره: ۷۵/۴FBP/ش ۲ ح ۱۳۳/۴۰۲ ۱۳۹۵

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۱۵۱

شماره کتابشناسی ملی: ۴۲۱۴۷۳۳

عنوان: شرح شاطبیه در اصول قرائت سبع

مؤلف: دکتر محمد رضا حاجی اسماعیلی (عضو هیئت علمی دانشگاه صفهان)

طراح و صفحه آرا: اعظم السادات حسینی، فاطمه شرکت

ناشر: انتشارات تلاوت

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۵

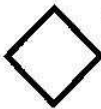
شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۲۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۱۷۲-۰۱-۷

نشانی: تهران، خیابان حافظ، خیابان رشت، جنب کوچه ستوده، پ ۳۹، انتشارات تلاوت

تلفن: ۰۲۱-۷۷۶۳۵۵۰۰



۱	سخن مؤلف
۳	دیاچه
۵	روش شرح قصیده شاطبیه
۷	شرح سال امام شاطبی
۱۳	تألیفات امام شاطب
۱۵	ویژگی‌های فسیده شاطبیه
۱۶	اسناد قرائت امام شاطبی ابرعمر دانی
۲۱	شاگردان امام شاطبی
۲۶	شارحین معروف قصیده شاطبیه
۳۶	تلخیص‌های معروف قصیده شاطبیه
۳۷	تکمله‌های معروف قصیده شاطبیه
۳۸	قصائد سروده شده بر وزن شاطبیه
۳۹	مقدمه امام شاطبی
۴۴	ویژگی‌های قرآن
۴۶	ویژگی‌های قاری قرآن
۵۰	مقام و ارزش قاری قرآن
۵۴	سفارش‌های امام شاطبی به قاریان قرآن
۵۸	تقدیر از قراء سبعة
۶۵	گزارشی از قراء سبعة و راویان آن‌ها
۶۵	اولین امام قرائت
۶۷	سند قرائت نافع مدنی

- ۶۸ راویان قرائت نافع مدنی
- ۷۰ برخی از طرق راویان نافع
- ۷۲ دومین امام قرائت
- ۷۳ سند قرائت ابن کنیر
- ۷۴ راویان قرائت ابن کنیر
- ۷۵ برخی از طرق راویان ابن کنیر
- ۷۷ سومین امام قرائت
- ۸۰ سند قرائت ابو عمرو بصری
- ۸۲ راویان قرائت ابو عمرو بصری
- ۸۳ برخی از طرق راویان ابو عمرو بصری
- ۸۴ چهارمین امام قرائت
- ۸۵ سند قرائت ابن عامر دمشقی
- ۸۶ راویان قرائت ابن عامر دمشقی
- ۸۷ برخی از طرق راویان عبدالله بن عامر دمشقی
- ۸۹ پنجمین امام قرائت
- ۹۱ سند قرائت عاصم کوفی
- ۹۲ راویان قرائت عاصم کوفی
- ۹۴ برخی از طرق راویان عاصم کوفی
- ۹۶ ششمین امام قرائت
- ۹۸ سند قرائت حمزه کوفی
- ۱۰۰ راویان قرائت حمزه کوفی
- ۱۰۱ برخی از طرق راویان حمزه کوفی
- ۱۰۳ هفتمین امام قرائت
- ۱۰۶ سند قرائت کسائی کوفی

۱۰۷	راویان قرائت کسائی کوفی
۱۰۸	برخی از طرق راویان کسائی کوفی
۱۱۴	گزارشی از اصطلاحات کاربردی در قصیده
۱۱۶	نشانه و رمز قاریان و راویان آن‌ها بر اساس حروف ابجد اندلسی
۱۳۵	وجوه کاربردی اضداد در قصیده
۱۵۳	درباره نامگذاری قصیده
۱۶۰	دعای امام شافعی در حق هدایت‌جویان از قرآن
۱۷۸	احکام استعاذه
۱۸۷	احکام بسمله
۱۹۳	شرح اختلاف قرائت سوره اَلْقُرْآن (حمد)
۱۹۸	احکام صله میم ضمیر جمع
۲۰۲	احکام ادغام کبیر
۲۱۹	احکام ادغام دو حرف متقارب در یک و در کلمه
۲۴۳	احکام هاء کنایه «ضمیر»
۲۵۲	تتمیم و فائده
۲۵۴	احکام مدّ و قصر
۲۷۰	احکام همزه
۲۷۰	باب اجتماع دو همزه در یک کلمه
۲۸۶	باب اجتماع دو همزه در دو کلمه
۳۰۱	احکام همزه مفرد
۳۱۲	باب نقل حرکت همزه
۳۳۱	احکام وقف حمزه و هشام بر همزه
۳۳۱	کیفیت نگارش همزه در مصاحف عثمانی به نقل دانی در «المقنع»
۳۴۴	احکام اظهار و ادغام

۳۴۷	حکم ذال «اذ»
۳۵۰	حکم دال «قد»
۳۵۳	حکم تاء تأنیث
۳۵۶	حکم لام «هل» و «بل»
۳۶۰	اجماع قراء سبعه درباره احکام ادغام «إذ» و «قد» و «تاء تأنیث» و «بل» و «هل»
۳۶۳	احکام ادغام و اظهار حروف قریب المخرج
۳۶۹	احکام یون ساکن و تنوین
۳۷۵	احکام فتح و اماله و تقلیل
۴۰۹	احکام اماله هاء تأنیث نزد کسانى کوفى
۴۱۴	احکام «راء» نزد قراء سبعه
۴۲۷	احکام «لام» نزد قراء سبعه
۴۳۳	احکام وقف بر پایان کلمات
۴۴۱	احکام وقف بر رسم الخط
۴۵۰	احکام «یاء» اضافه نزد قراء سبعه
۴۷۳	احکام «یاء» زائد نزد قراء سبعه
۴۹۰	مبحث پایانی، تجوید قرائات
۴۹۳	کتابنامه

سخن مؤلف

کتابی که خواننده گرامی پیش رو دارد، کوششی است برای فهم و درک یکی از بهترین تراث قرآنی مرید که توسط قاسم بن فیّره بن خلف بن احمد الرعینی مشهور به امام شاطبی در قالب شعر تعلیمی در اواخر قرن ششم هجری سروده شده و در طول قرون متعددی تاکنون، به چنان درجه‌ای از انتهای رسیده که مباحث آن در همه مجامع علمی اهل سنت و حوزه‌های علمیه تشیع، عنوان منبع اصلی آموزش قرائات قرآن تدریس گردیده است.

هم اکنون که با یاری خداوند متّان و همت والای همکاران علمی گروه علوم قرآن و حدیث دانشگاه اصفهان، رشته علوم و فنون قرائات در مقطع تحصیلات تکمیلی تأسیس گردیده، این آرزوی دیرینه مؤلف که پایان‌نامه دکتری خود را در همین راستا به پایان برده، برآورده گردید و بخش اول قصیده لامیه حرز الأمانی و وجه التهنانی معروف به شاطبیه که به تبیین اصول قرائات قاریان هفتگانه می‌پردازد، مجدداً بازنویسی و ویرایش گردید تا برای دانشجویان و طلاب، به راحتی قابل استفاده باشد.

در پایان بر خود لازم می‌دانم از همه کسانی که در تهیه و آماده‌سازی این کتاب یاور مؤلف بودند، به ویژه از سرکار خانم اعظم السادات حسینی دانشجوی دکتری رشته علوم قرآن و حدیث و سرکار خانم فاطمه شرکت دانش‌آموخته ارشد همین رشته

و سرکار خانم نرگس جوادی دانش آموخته ارشد رشته علوم و فنون قرائات نهایت سپاس و قدردانی را به عمل آورم.

اِذَا عَجَزَ الْإِنْسَانُ عَنْ شُكْرِ مُنْعَمٍ

فَقَالَ: «جَزَاكَ اللَّهُ خَيْرًا وَ قَدْ كَفَى»

نگارنده بدین حقیقت از بن دندان اعتراف دارد که در این کتاب به هیچ روی از سهو و خطا و اشتباه مصون نبوده و تمهید این عذر را از زبان عماد کاتب اصفهانی به عاریت می‌خواهد، آنجا که می‌فرماید: «إِنِّي رَأَيْتُ أَنَّهُ لَا يَكْتُبُ إِنْسَانٌ كِتَابًا فِي يَوْمِهِ إِلَّا قَالَ فِي بَدَنِ لَوْ غَيَّرْتُ هَذَا لَكَانَ أَحْسَنَ وَ لَوْ زَيْدٌ لَكَانَ يُسْتَحْسَنُ وَ لَوْ قُدَّمَ هَذَا لَكَانَ أَفْضَلَ وَ لَوْ تُرِكَ لَكَارَ أَجْمَلُ وَ هَذَا مِنْ أَعْظَمِ الْعَبَرِ وَ هُوَ دَلِيلٌ عَلَى اسْتِيلَامِ النِّقْصِ عَلَى جُمْلَةِ الْبَشَرِ».

کوشش و اخلاص از بن دندان است و توفیق و تأیید از خداوند توانا.

و الحمد لله أولاً و آخراً

محمد رضا حاجی اسماعیلی

دانشگاه اصفهان

گروه علوم قرآن و حدیث

دیباچه

پس از تألیف کتاب «سبعة» توسط ابوبکر احمد بن موسی تمیمی معروف به ابن مجاهد بغدادی (م ۲۴۵-۲۲۰ ه.ق) به تدریج قرائت‌های هفت‌گانه به عنوان قرائات معتبر و مورد اعتماد نزد مسلمانان پذیرفته گردید؛ به طوری که فقهاء و اهل فتوی با صحه‌گذاردن بر آن‌ها، قرائت به غیر از این هفت قرائت را در نماز روا ندانستند. به همین منوال بسیاری از قرآن‌پژوهان بعد از ابن مجاهد نیز به تألیف کتاب‌های متعددی در موضوع قرائات سبعة همت گماردند.

از جمله متقن‌ترین این تألیفات، کتاب «التیسیر فی القرائات السبع» اثر عثمان بن سعید صیرفی اندلسی، مشهور به «ابوعمر و الدانی» (ت ۴۴۰ ه.ق) است که با اسناد عالی و اسلوب روان موارد اختلاف در اداء را به نقل از قراء سبعة به ترتیب دوره‌های قرآن به رشته تحریر درآورد. اما پس از اینکه، این کتاب نزد اساتید علم قرائت از مقبولیتی تمام برخوردار گردید و بعد از حدود یک قرن، با درخشش ستاره‌ای دیگر در آسمان قرائت، با به نظم درآمدن مضامین این کتاب و افزوده شدن نیازمندی‌های دیگر به آن، ارزنده‌ترین شعر تعلیمی در حوزه قرائات قرآن پدیدار گشت.

پدیدآورنده این اثر، قاسم بن قیّره بن خلف بن احمد الرعینی مشهور به امام شاطبی

۱. رک. ابراز المعانی من حرز الأمانی؛ ۶.

۲. رک. النشر فی القرائات العشر؛ ۱/۴۴.

(م ۵۳۸ ه.ق) است که با سرودن قصیده‌ای در ۱۱۷۳ بیت و با تأکید بر حرف رِوی «لام»، آن را قصیده لامیه «حرز الأمانی و وجه التهنی» نام نهاد. این قصیده که به «شاطیبه» نامبردار گردیده، به دلیل اقتدار علمی سراینده و حجم اندک و توازن ابیات که موجب می‌گشت تا خواننده و متعلم بتوانند مضامین آن را به راحتی و آسانی، به خاطر بسپارند، به زودی در زمره کتاب‌های درسی و آموزشی در حوزه علوم قرآنی و قرائات درآمد و اکنون به عنوان یکی از مراجع معتبر در قرائات سبعه شناخته می‌شود؛ به طوری که دانشجویان فنون قرائات در دانشگاه‌های معتبر جهان اسلام، ملزم به حفظ و فراگیری آن هستند.